LA TRECEREA ÎN VEŞNICIE A LUI ZAHU PANĂ

Ne-a părăsit şi Zahu Pană, aşa cum îi plăcea lui să se semneze, numele de botez fiind Zaharia. Ne-a părăsit în preajma începutului primăverii a celui de-al treilea mileniu creştin. S'a prăbuşit încă un brad verde din munţii înstrăinaţi ai Pindului, încă un luptător de elită al mişcării naţionaliste creştine române, încă un cruciat fară teamă şi prihană din oastea pământeană a Sf. Arhanghel Mihail, a cărei sacră misiune a fost şi rămâne permanent lupta crâncenă şi necontenită împotriva Duhului satanic din această lume. Vestea ultimelor lui clipe din această viaţă trecătoare ne-a îndurerat pe toţi cei care l-am cunoscut, l-am iubit şi l-am apreciat pentru talentul şi calităţile lui deosebite şi ne-a umbrit bucuria, seninătatea, liniştea şi pacea sfintelor sărbători ale învierii Domnului care se apropie. Dar nu ne pierdem firea, fiindcă avem adânc sădită în noi convingerea neclintită că, în ciuda tuturor zvârcolirilor satanice, locul tuturor celor căzuţi pe frontul creştin al Binelui va fi luat de alţi luptători neînfricaţi din sânul tineretului român.

Zahu Pană s'a născut la 20 August 1921 în comuna aromânească Beala de Sus din fosta Macedonie iugoslavă. Încă de mic copil a crescut şi a respirat în atmosfera de puritate morală a familiei aromâne compusă din duh creştin şi fervent naţionalism românesc. Duhul Marei Uniri a neamului românesc sufla puternic şi peste Macedonia sfâşiată de noile state balcanice. Tatăl său, Vasile Pană, împreună cu alţi consăteni şi conaţionali, a luptat în Primul Război Mondial, ca voluntar în armata română, la Mărăşeşti, Măreşti şi Oituz pentru întregirea neamului românesc. Mama lui, Parascheva, împreună cu bunica şi restul familiei, a avut de îndurat rigorile aspre ale exilului forţat, fiind deportată de trupele bulgare ocupante într'un lagăr de lângă Adrianopol, din cauză că soţul ei lupta ca voluntar în armata română.

La sfârşitul războiului, după atâtea suferinţe îndurate, familia Pană, reunită s'a hotărît să părăsească locul natal al Macedoniei străvechi şi să ceară repatrierea în România Mare, Patria Mumă a Românilor de pretutindeni. Astfel, în 1925, familia a fost colonizată în Cadrilater, în comuna Cocina din judeţul Durostor, unde Zahu a urmat şcoala primară. În 1935, rămânând orfan de tată, Zahu urmează, cu întreruperi, şcoala comercială din Silistra, iar după refugiul din Cadrialater, în toamna lui 1940, la Bucureşti. Fiind şi el stăpânit de acelaşi spirit naţionalist şi creştin, ca cea mai mare parte a tineretului român, şi ca membru al Frăţiilor de Cruce cu puternice înclinaţii literare, vizita regulat redacţia revistei săptămânale *"Armatolii"*, care apărea la Bucureşti sub conducerea lui Constantin Papanace ca director şi a subsemnatului ca redactor şef. Harnic şi neobosit, împreună cu un alt coleg de-al lui, Iancu Papacostea, ajuta voluntar la treburile redacţionale, la expedierea şi difuzarea revistei. În revista *"Armatolii"* a avut bucuria să-şi vadă publicată în ultimul număr din Ianuarie 1941, poezia *"Cadrilater"*, scrisă în dialectul aromân, căci revista, redactată în limba literară avea la mijloc şi o foaie în grai aromân. Dar Zahu Pană a debutat în limba literară încă dela vârsta de 14 ani, când i-a apărut în revista liceului comercial din Silistra *"Lumina"*, poezia intitulă *"Vijelie"*. Titlu semnificativ pentru tânărul talent precoce, vijelios şi pur ca un izvor de munte dornic de lumină, de zări, de azur...

Dar dorul de lumină, de dreptate, de puritate, de adevăr se plăteşte greu în această lume plină de păcate şi de patimi oarbe pământeşti.

Încă de pe băncile liceului, în 1941, Zahu Pană este arestat şi condamnat la 8 ani muncă silnică pentru aşa-zisa *"activitate legionară subversivă"*. Pentru prima oară face cunoştinţă cu celebra închisoare Aiud, prin care va mai trece de două ori sub lungul şi sinistrul regim comunist. Abia acum începe calvarul lui Zahu Pană. Din ordinul mareşalului Antonescu, Zahu Pană împreună cu alţi tineri legionari condamnaţi, elevi şi studenţi, este trimis pentru aşa-zisa *"reabilitare"*, direct din puşcărie pe front, unde a luptat cu arma în mână împotriva bolşevismului cotropitor dela 22 Martie 1943 până la 23 August 1944. Dar n'a fost lăsat la vatră decât la sfârşitul celui de-al Doilea Război Mondial.

Neobosit, perseverent şi setos de învăţătură, trecând peste nenumărate greutăţi şi obstacole, a reuşit să-şi termine liceul comercial abia în 1945, iar în 1948 Academia Comercială din Bucureşti.

În iarna anului 1948 mi-a făcut o scurtă vizită la cabinetul meu medical din Constanţa, fiind preocupat de organizarea luptei de rezistenţă anticomunistă. Cu toate presiunile fizice şi morale la care a fost supus, după arestările masive din 15 Mai 1948, Zahu Pană a ştiut să păstreze acest secret şi în faţa călăilor anchetatori şi în faţa *"turnătorilor"* din închisori.

Inteligent, dârz şi neînfricat, sesiza imediat cursa întinsă de duşman şi o evita, preferând să sufere el decât să provoace suferinţa altor camarazi şi familii legionare. Arestat de două ori sub regim comunist, m'am reîntâlnit cu el o singură dată la o *"plimbare în cerc"* în curtea închisorii Aiud, în primăvara anului 1951, când mi-a comunicat veşti despre familia mea şi mi-a recitat pe furiş câteva poezii proprii. A trecut prin muncile extenuante din mina dela Cavnic şi a fost eliberat prin decretul de graţiere din vara anului 1964.

În Decembrie 1965, Zahu Pană se căsătoreşte cu Marica Caramihai, iar în 1976, cu spijinul moral şi material al unei rude apropiate a soţiei sale, Zahu Pană a reuşit să iasă de sub *"Cortina de fier"* şi să emigreze în SUA, stabilindu-se la New York.

În ajunul plecării din ţară, i-am făcut o vizită acasă împreună cu prietenul meu Tache Funda, convinşi că nu ne vom revedea curând. La plecarea din ţară, Zahu a făcut un popas în Italia unde, prin intermediul lui Nicu Bujin, s'a întâlnit cu Constantin Papanace şi cu George Ghiţea la reşedinţa lor dela Salo. Cu această ocazie, timp de câteva zile şi nopţi, i-a pus la curent cu tot ce s'a întâmplat şi se mai întâmplă sub Cortina de fier în România cotropită şi bolşevizată.

Ajuns în lumea liberă, Zahu Pană nu s'a pus pe trai bun şi pe huzur, după atâţia ani grei de chinuri şi de lipsuri. Considerând că suprema lui datorie este demascarea ororilor comuniste, şi continuarea luptei, el s'a încadrat imediat în rândul luptătorilor din exil, desfăşurând o vastă activitate pe plan practic şi cultural, în vederea lămuririi şi trezirii la realitate a lumii libere occidentale, precum şi pentru salvarea ţării de sub monstruosul regim comunist de esenţă satanică cum îl califica Constantin Papanace. Aşa a început colaborarea lui, lungă şi fructuoasă, la prestigioasa publicaţie lunară, *"Cuvântul Românesc"* din Canada unde, pe lângă rubrica proprie *"Efemeride"* scrisă cu talent, cu vigoare şi cu perspicacitate deosebită, îngrijea şi o pagină consacrată năpăstuitei ramuri aromâne, intitulată *"Fara Armânească"*.

Poet pătimaş, înzestrat şi cu o memorie prodigioasă, Zahu Pană a fost primul care a cules cu pasiune şi interes, atât în închisoare, cât şi după aceea, aproape toată creaţia lirică a poeţilor români condamnaţi de infernalul regim comunist.

În 1982 el a publicat la Editura *"Cuvântul Românesc"* monumentala lucrare *"Poezii din închisori"*, o culegere antologică din opera lirică a peste 50 de poeţi cunoscuţi şi anonimi, prefaţată elogios şi cu smerenie de marele scriitor român din exil, Vintilă Horia. Tot la aceeaşi editură a publicat în 1989 cartea lui de poezii originale, *"Cu acul pe să-pun"*, în care zugrăveşte cu talent atmosfera sumbră a universului concentraţionar. Dar Zahu n'a scris numai în limba literară. El a cultivat şi graiul aromân, publicând poezii originale şi transpuneri în aromână din marii poeţi români, Eminescu, Iosif, Goga, Cerna, în revistele aromâne din străinătate şi din România, înainte şi după prăbuşirea regimurilor comuniste din Europa răsăriteană, afirmându-se ca un mare poet al *"Farei Armâneşti"*. Colindele şi baladele lui în grai aromân cu iz arhaic, colţuros dar şi cu suavităţi inedite, sunt de o rară frumuseţe. În 1996 i-a apărut la Bucureşti, la editura *"Dimândarea Părintească"* a D-lui Hristu Cândroveanu, cartea *"Avanghipsiri"* (Privelişti), la lansarea căreia, într'o şedinţă a Cenaclului litarar *"George Murnu"*, a asistat şi a vorbit şi el frumos, căci Zahu Pană era înzestrat şi cu un deosebit dar oratoric, pe lângă toate celelalte daruri de ordin fizic, intelectual, moral şi spiritual. A avut o viaţă zbuciumată, plină de peripeţii dramatice, de chinuri, de lipsuri, de frământări şi de avânturi idealiste, cu înfrângeri şi ridicări, dar până la urmă triumfătoare şi pilduitoare, bogată în roade pe plan cultural şi spiritual.

Zahu Pană a fost un om de o mare noblete sufletească, un soţ ideal, care şi-a iubit şi îngrijit soţia bolnavă, cu un devotament desăvârşit. Zahu a fost un poet şi publicist de mare talent şi un luptător naţionalist dârz şi neînfricat până în ultimele lui clipe, când s'a dus dintre noi. El a decedat la 11 Martie anul acesta, lăsând în urma lui rudele şi prietenii, această familie, care nu-l va putea uita niciodată. Amintirea lui rămâne veşnică în sufletele celor care l-au cunoscut şi iubit.

Sărutându-i în gând bolta frunţii reci, ne închinăm rostind din toată inima:

Dumnezeu să-l odihnească în pace!

Ionel Zeana

S'A STINS UN SUFLET DE ROMÂN

Pe fatele Zahu Pană l-am cunoscut doar după sosirea lui la New York, dar după ce ne-am cunoscut prima oară şi am schimbat câteva amintiri, am simţit o frăţietate care părea că a existat din totdeauna. Erau amintirile din închisoare şi visurile pe care ni le făcusem pentru o Românie mare, liberă, frumoasă, prosperă, şi tolerantă. Nu am fost întotdeauna de acord. Nu toate idealurile noastre au corespuns. Dar dragostea lui pentru tot ce era românesc, cruntele suferinţe prin care trecuse, integritatea de care a dat dovadă toată viaţa, şi respectul pe care îl avea faţă de semeni, m'au făcut să-l admir cu toată sinceritatea.

Vor fi probabil mulţi cei care vor scrie despre Zahu. Sunt mulţi alţii care îi cunosc mult mai bine biografia, dar eu nu pot uita cu câtă profunzime şi-a trăit destinul şi exilul. Şi nu pot uita ceea ce a mărturisit odată unui grup restrâns de amici. *"Eu sunt exilat de două ori. Odată ca Macedo-Român din Macedonia în România, şi apoi ca Român din România în Statele Unite"*.

M'am gândit de multe ori la soarta acestor fraţi înstrăinaţi, din Peninsula Balcanică, din Basarabia, şi de dincolo de Nistru. Ce soartă tragică! Iar noi Românii din România nu am făcut mai nimic pentru ei. Şi totuşi, aceşti fraţi au ştiut să trăiască şi să moară ca Români.

Zahule, sper că dincolo de lume, unde te afli acum alături de frumoasa şi senina ta soţie Marica, îţi vei găsi liniştea şi împlinirea sufletească şi românească pentru care ai trăit toată viaţa şi pe care soarta ţi le-a respins pe pământ.

Dumnezeu să te binecuvinteze şi să te ducă în lăcaşurile lui.

Nicolae DIMA

TIPOGRAFUL ANTIM

- Lui Zahu Pană -

Prin crini ciopliţi în piatră e linişte albastră
Ca ochiul de arhanghel privind spre Betleem.
E linişte de rugă. Din gând îmi fac fereastră
Să-aud "lumina lină" când peste veac te chem.

Şi eşti atât de-aproape şi'ntreb: în ce chilie
Vreun pergament de capră despăturesti din prag?
Chirilicele slove cu somn de plumb te'mbie;
Ţi-e obosită mâna sfinţite tipograf?

Dar trebue Carpaţii să cânte în vocală
Cu măreţi de piatră şi zboruri largi de cerbi.
Îţi şterg cu palma ochii - mi pana în cerneală
Torcând fluidul negru în unduiri de ierbi.

Aşteaptă Ţara Sfântă şi însuşi Domnul bate
Cu braţele în poarta tiparniţei de păr.
Deschide-i cartea albă! Cuvinte minunate
Ca un colind să ningă cu flori de plumb şi măr.

D. ICHIM

In Memoriam

ZAHU PANĂ - OMUL UNEI SINGURE JERTFE

În ultimii ani, lucrul care mă deprimă cel mai mult este faptul că, fiind dintr'o generaţie ceva mai tânără am început să mă uit, cu sufletul strivit de tristeţi, spre cei care, cum se întreba Poetul...*unde sunt cei ce nu mai sunt...*

Şi aceştia sunt din ce în ce mai puţini, din care cauză din ce în ce mai des ajung să scriu rânduri ca acestea,*in memoriam...*

Au fost trei bărbaţi pentru care am avut un respect nelimitat şi fără rezerve, datorită atitudinii lor morale dela care am avut de învăţat şi cu care am împărţit spaţiul concentraţionar din spatele aceloraşi gratii şi sârme ghimpate, eu mai puţin - ei mai mult. Unul a murit anul trecut.

Prin dispariţia lui Zahu Pană, chemat în lumea celor drepţi rămân legat de România numai printr'un singur prieten care şi el are acum 78 de ani şi inuman de mulţi ani de închisori şi lagăre.

Veteran al Aiudului, Zahu Pană a ieşit şi el din închisoare, ca noi toţi, în 1964 şi - ca puţini norocoşi - dar şi brav, a izbutit să vină în lumea liberă.

Deosebirea dintre el şi atâţia care au imigrat în diferite ţări libere, din motive economice, este aceea că Zahu Pană a fost un EXILAT un om care a părăsit Ţara pentru a continua atitudinea lui dârză anticomunistă, pentru a continua lupta împotriva comunismului. Pentrucă prin moartea lui Zahu, Exilul Românesc anticomunist a pierdut un adevărat luptător, unul din puţinii supravieţuitori ai mişcării cu adevărat naţionaliste, sănătoase.

Echilibrat şi înţelept, a fost în centrul activităţilor româneşti ale Exilului, prin scrisul său cu adevărat profesionist dar şi prin alte aspecte organizatorice pentru care avea un talent deosebit. Nu ştiu cum ar fi decurs fără el Romfest-urile la care el a fost moderator, sau Câmpul Românesc dela Hamilton unde, an de an, s'a dăruit total.

Şi, cu sinceră tristeţe, trebue să admit că ziarul acesta, unde public acum aceste rânduri, nu va mai fi acelaşi fără multiplele articole şi eseuri semnate cu numele lui sau cu variate pseudonime.

O parte din jertfa sa pentru demascarea şi combaterea comunismului o constituie şi dăruirea pentru o altă cauză dreaptă, legată tot de naţionalismul său sănătos, cauza minorităţii aromâne, atât de oprimată în ţările unde Aromânii trăiesc ca sub ocupaţie, cât şi în ţara lor firească, România, unde au fost şi mai mult persecutaţi atât sub dictatura regală cât şi, mai ales, sub cea comunistă.

Zahu Pană, în toată viaţa lui a fost un exilat, atât ca Aromân cât şi ca naţionalist cinstit, dar niciodată nu a fost învins.

Venit în lumea liberă, a ştiut că e datoria lui să lase în urmă ceva esenţial pentru generaţiile de după noi, amintirea suferinţelor noastre nedrepte.

Cu trudă sisifică, bazat pe memoria lui excepţională şi pe colaborarea altora scăpaţi din funestul resere, a colectat scrierile create mintal în spatele gratiilor, dăruindu-ne în 1982, în editura acestui ziar, acel unic volum intitulat *POEZII DIN ÎNCHISORI* care cuprinde versurile de neegalat ale celor mai mari poeţi ai literaturii române.

Ştiu că mulţi nu vor fi de acord cu mine, dar timpul îmi va da dreptate: nu se va putea scrie o istorie cinstită a literaturii cu adevărat române fără acest volum de poezii colectate de Zahu Pană, volum care va fi piatra unghiulară a unei viitoare istorii corecte a literaturii române.

Ultimul său proiect al editurii *Cuvântul Românesc*, unde lucram împreună cu o parte din colaboratorii acestui ziar a fost volumul *Cartea de aur a Exilului*, gândit tot în ideea că, aporturile la cauza românească a acestui Exil nu trebuesc uitate. Din nenorocire acest volum va trebui finalizat fără nepreţuita supraveghere a lui Zahu Pană.

Este un paradox dureros, acela că cei care au suferit atât de mult în viaţă sunt sortiţi să nu aibă o trecere uşoară în lumea celor drepţi. La fel şi cu neuitatul Zahu Pană care, înainte de marea trecere a trebuit să îndure chinurile unei boli cumplite şi neiertătoare.

Noi toţi cei care l-am preţuit am fost tot timpul cu gândul şi rugăciunile noastre alături de el, în speranţa de a-i uşura consecinţele maladiei necruţătoare.

Mulţi gândesc că toate rândurile scrise în memoria celor de care am fost legaţi prin prietenie sau convingeri sunt în general laudative, pentrucă aşa e tradiţia.

Nimic mai fals în cazul lui Zahu.

Tot ce scriem acum despre el sunt doar copii palide ale calităţilor lui morale şi politice dela care generaţiile de după el vor avea de învăţat. Iar umilul semnatar al acestor rânduri consideră o mare onoare că este lăsat să vorbească despre acest bărbat cinstit şi integru care, aşa cum spune el într'una din poeziile sale...*rămân înfometat / dar nu not să jertfesc la doi stăpâni...*

Într'adevăr Zahu Pană a fost omul unei singure jertfe, închinându-şi viaţa în serviciul Ţării pe care o voia liberată de comunism şi regenerată moral aşa cum o visase cel ucis mişeleşte în noaptea tragică a Sf. Andrei.

Pentru mine, care deplâng trecerea lui prematură în lumea celor drepţi şi fără prihană, Zahu Pană este unul dintre cei căruia i se potrivesc perfect versurile zguduitor de tragice ale Poetului...*Pentru toate rănile mele nedrepte, / eu, Doamne, Te iert...*

Căci suferinţele sale au fost nemeritate, nedrepte şi a murit, sunt convins, cu durerea în suflet că şi-a văzut recent Ţara în pragul reîntoarcerii la comunism, în pragul nefiinţei.

Cu gândul la amintirea lui, care va trebui păstrată imaculată în istoria suferinţelor nedrepte ale unui popor rămas fără busolă morală, gândesc că lui Zahu i se potrivesc alte versuri ale Poetului:

...Nu plângem lacrimă de sânge, / ci ne mândrim cu-atâţi eroi / Nu! Neamul nostru nu vă plânge, / ci se cumineca prin voi.

Zahu Pană a fost unul din aceşti eroi.

Radu DUNĂREANU

MOARTEA POEŢILOR

Noi nu plecăm,
ne trecem, doar, spre seară
în umbră de alun
sau de cireş
sau măr,

ne-apropiem
mai mult de Adevăr
cu întrebarea
şi nu mai urlă'n noi
şi nu mai rulă'n noi
cu urletul de fiară
şi nu mai urlă'n noi
cu urletul de fiară.

Noi nu plecăm
ne trecem,
doar,
în crini...

Florica BAŢU

S'A MUTAT DELA NOI UN VITEAZ

S'a mutat dela noi un luptător călit prin suferinţă, un suflet mare, un apărător vajnic a tot ce are mai drept, mai curat, mai sfânt, neamul nostru românesc.

S'a mutat dela noi un viteaz. Un viteaz al luptei pentru Neam, al biruinţei împotriva Răului, un viteaz care a trăit pentru cinste şi pentru dreptate şi care le-a strigat în faţa lumii întregi, din temniţă şi din libertate, din Ţară şi din cealaltă parte a lumii, prin cuvânt şi prin poezie.

Printr'o poezie unică în lume: *"Poezia concentraţionalistă"*, despre care Vintilă Horia scria, în prefaţa sa la volumul *"Poezii din închisori"*:

Aş fi vrut să scriu cu lacrimi aceste rânduri, pentru ca tot cu lacrimi să fie cetite, împreună cu poemele ce urmează. Pentrucă acest volum de versuri, culese de pe ogorul însângerat al închisorilor româneşti, dă socoteală de realitatea cea mai cumplită pe care fiinţa omenească a trăit-o vreodată. Nu am de gând să le comentez în vreun fel, ci numai, în primul rând, să sărut mâna celor care le-au scris, ca un fiu semerit, ca un urmaş nedumerit, ca un ucenic supus, cu inima încălzită de această patimă, însă cu carnea sufletului ruptă de lupii disperării".

S'a mutat dela noi un sfătuitor care dădea totdeauna o soluţie îndoielilor şi ezitărilor noastre, care ne deschidea ochii în spre angajamentul nostru pe viaţă, aşa cum l-a trăit el însuşi. Un mărturisitor şi un educator, un sfătuitor al tinerilor primitori ai ştafetei Neamului, aşa cum ne apare şi în poezia sa *"Ciuta"*:

"Au sfârtecat-o fiarele pădurii / şi-acum, pe ţancul ăsta de granit, / vălătucind ninsori în colţul gurii, / îşi iroseşte zările'n zenit... N'o mai ajung nici colţii de mistreţi, / nici lupi cu ghiare nu-i mai dau năvală. / Departe Ciuta Sfintei Tinereţi / păşeşte în mareaţa vesperală! / Doar iezii munţilor, printre tulpini, / din muguri câmpeneşti sugând putere, / mai sprinteni izbucni-vor spre lumini, / în salturi, peste stâncile de fiere".

S'a mutat dela noi un camarad, care a rămas fidel crezului său, un camarad pe care suferinţa şi răutăţile lumii nu au reuşit să-l abată dela credinţa lui, n'au reuşit să-l facă să-şi calce jurământul său din tinereţe, jurământul său de credinţă neclintită, până la moarte.

S'a dus ca o lacrimă de sânge, picurată din ultimele rânduri ale generaţiei sale, lăsându-ne singuri, în vâltoarea acestei lumi nebune, de calomnii şi de mişelii.

Dormi în pace, dragă Zahule şi roagă-te pentru noi să avem tăria de a-ţi urma calea până la sfârşitul zilelor noastre.

Erast CALINESCU

Prof. N.Iliescu, Zahu Pană, Nicu Naum şi George Bălaşu la Câmpul Românesc

Ultima zi a lui Zahu la Câmpul Românesc din Hamilton
(dela stânga la dreapta: Alex. Mihalcea, A.S.Marineascu, Zahu Pană şi Iulia Scutariu

MY LALI

March 11, 2001, 11.:30 a.m. I hear my mother walking up the steps, and I think I hear tears. My heart sank as I knew what was about to be said. When she in fact told me: *"He's gone"*, there is no more devastating news. You try and prepare yourself for this moment, understanding that he is with my Teti. Yet at that moment I do not understand. A man I grew up with my whole life, the smartest man I knew, the most passionate man I knew, was no longer there to talk to, listen to, or just be with. He made me aware of the most important thing in life - Family. Family was everything to him, Everything. My parents, my brother, and I along with my Lali Zahu, My Teti, My Lali Naidi, and my Tanti Didina have lived in the same house since moving to America in 1976. Something as simple as my Lali and Teti returning from vacation and having the whole family run downstairs to welcome them back and ask them questions about their trip. After an hour he said, *"Asta e viaţa - familia"*. He made me culturally aware as well, making me realize there were other types of music, not just heavy metal. Beethoven, Mozart, and Bach could have been three people who owned a furniture store, before I started to comprehend the beauty of classical music. Dostoevsky and Tolstoy slowly started to replace the sport magazines. He also gave me an understanding of true emotion on opposite sides of the spectrum - Total Despair and Unconditional Love. The night my Teti passed, I slept downstairs on his living room couch, in support of my Lali, and it seemed the phone never stopped ringing. Each call was filled with his tears and sorrow. The one thing he said that still stays with me through the years is *"She left me"*. That was when I understood his love for my Teti. Through total despair I understood his unconditional love for his wife. For years as her health was failing, he took care of her and never ever complained. Just as his health was failing, his family took care of him never ever complaining, and he passed surrounded by his family. There is one more image I have of my Lali and my Teti. The two of them walking up our street, her arm through his, I feel better knowing they are reunited walking together. I love You, my Lali and Teti.

Theo CARAMIHAI

ULTIMA SCRISOARE DELA ZAHU PANĂ

Poetul Zahu Pană s'a strămutat în Câmpiile Elizee, acolo unde se duc cei bravi şi demni. Îndurerat şi trist l-am căutat în amintiri şi în corespondenţa pe care am purtat-o amândoi, după ce am constatat că împărtăşim aceleaşi convingeri şi avem idealuri comune. Plimbându-ne pe aleile umbrite ale acelei insule de frumuseţe, pace şi reculegere spirituală care este *"Câmpul Românesc"*, am avut prilejul să-l ascult şi să-i descopăr vastul orizont al cunoaşterii şi înţelegerii fenomenului poetic şi politic. Îl cunoscusem cu mult înainte ca drumurile noastre să se interfereze în acea oază spirituală de lângă Hamilton, citindu-i monografiile unor luptători din rezistenţa anticomunistă care luase calea eternităţii şi *"Efemeridele"* din *"Cuvântul Românesc"*, jurnal la care eram colegi de breaslă şi întâlnirea propriu zisă mi-a dat un sentiment de satisfacţie.

Reverberaţiile acelor clipe de neuitat au pătruns adânc în conştiinţa mea şi mărturisesc sincer că m'am simţit onorat de prietenia care ne-a legat, consfinţită prin încărcătura emoţională a despărţirilor în care au curs câteva lacrimi şi de corespondenţa noastră regulată, purtată până în ajunul celei de a doua internări a lui în spital. Îmi este greu, aproape imposibil, să îmi imaginez cum se va desfăşura de acum înainte *"Săptămâna Câmpului Românesc"* fără prezenţa sa. Conferinţele pe care le ţinea despre *"Poezia închisorilor"*, poezii pe care le adunase cu trudă şi migală şi pe care le şlefuise cu pasiunea unui bijutier pentru a le reda Tezaurului Naţional, penetrau adânc în conştiinţa ascultătorilor, care îl urmăreau captivaţi de vraja pe care o degaja în jurul persoanei sale, ca un catalizator al energiilor spirituale. Când lua microfonul în mână, în calitate de moderator, rămâneai fascinat ascultându-l, ca şi atunci când încerca să ne facă părtaşi ai cunoştinţelor şi eruditiei sale. Cel mai îndrăgit subiect despre care ar fi vorbit ore în întregi, era însă *"poezia închisorilor"*, operă vastă la care contribuise din plin, publicând un excelent volum în a cărui prefaţă scriitorul Vintilă Horia a scris printre altele: *"Demonii din contra naturam s'au năpustit asupra noastră. Ne-au schingiuit, ne-au umilit, ne-au înfometat, ne-au stricat limba, ne-au băgat poeţii la închisoare, au muşcat din trupul Ţării, însă din toată această ţintuire pe cruce a ţâşnit sângele sfânt care a făcut posibilă poesia din acest nou Graal"*.

Poetul Zahu Pană este una dintre miile de victime care au trecut prin universul concentraţionar din România, unde şi-a risipit visele şi cei mai frumoşi ani ai tinereţii sale, suferinţele îndurate afectându-i sănătatea pe termen lung. Dotat cu o puternică personalitate, nu s'a lăsat supus sub vremuri ci şi-a păstrat nealterată personalitatea. Am în faţă ultima scrisoare primită dela el, scrisoare care poartă în ea conştiinţa apropierii deznodământului fatal, deşi încă nu i se diagnosticase cumplita boală al cărei germene îl rodea din interior. M'am gândit cu puţin timp în urmă să scriu câteva cuvinte sub forma unei *"Scrisori Deschise"* despre acest mare publicist al Exilului, poate cel mai mare, care a lăsat asupra soţiei şi a mea o puternică impresie. La întrebarea lui din ultima scrisoare: *"Dacă nu ne putem întâlni la <Câmpul Românesc>, atunci unde?,* i-am răspuns: *"Poate în Câmpiile Elizee, iubite D-le Zahu Pană"*. Trimiţându-i textul înainte de a-l da tiparului, m'a rugat să modific finalul cu *"Câmpiile Elizee"*. Să fi fost oare o presimţire a destinului implacabil care urma să se înfăptuiască din nefericire atât de curând? I-am respectat dorinţa şi am scris în finalul *"Scrisorii Deschise"* care a apărut într'o publicaţie de pe continentul american: *"Căile Domnului sunt necunoscute. Cei care vibrează pe aceeaşi lungime de undă este exclus să nu se întâlnească în labirintul vieţii"*.

Iubite Zahu Pană, nu ne vom mai întâlni niciodată pe acest pământ ce clocoteşte de pasiuni şi patimi şi nici în Parnas sau în Câmpiile Elizee, deoarece, aşa cum mi-ai răspuns în ultima scrisoare: *"fiecare se duce acolo unde îl proiectează propriile lui fapte"*. În noaptea înstelată în care ai plecat pe drumul spre Eternitate, visele îţi vor fi însoţite de acordurile tainice ale Poeziei, căreia i-ai închinat cea mai mare parte a vieţii. Drum bun, iubite Prinţ al Poeziei. Fără tine, viaţa va fi mai goală şi mai searbădă.

George GEORGESCU

ZAHU ŞI MARICA UNIŢI ÎN VIAŢĂ
DECEMBRIE,1965

DIN VOLUMUL DE POEZII

MESAJ

Nu's vorbe goale ce vă spun, nici cântec,
ci clocot viu ce'n inimă mă arde;
pentru cei slabi şi pentru cei cu pântec.
Câţi l-auziţi din patru miliarde?

Câţi l-ascultaţi la ora asta mare
şi câţi v'aţi uns urechile cu ceară?
Stăm pe-un vulcan, şi orice aşteptare
ar putea da în clocote afară!

Nu auziţi cum urlă sub pământ
atâţia morţi, cât nu credeţi că sunt?
Pe trupuri sfârtecate, muşchi de iască,
încă nu vrea carnea să putrezească.

Nu v'au oprit cu'ndoliate mâni
atâtea case fără de stăpâni,
din orice colţ pe golb, din orice ţară,
pe unde-au fost tancuri de fier şi pară?

Nu auziţi cum geme Europa?
Cu tot pârjolul, n'a trecut sincopa!
Iar Asia şi Africa frământă
aprinse doruri de o viaţă sfântă.

De-or străluci'n America toţi sorii,
vor creşte încă-odată zgârie-norii,
dar cine va putea să spele crima
infernului zvârlit pe Hiroşima?

...Iar voi savanţi, din orice parte-a lumii
- netrebnici şi becisnici fii ai lumii -
care-aţi adus pârjol din cer şi ape
şi capul vostru trebue să crape!

Ori sunteţi cu cei mulţi, dar slabi şi goi,
ori ne lipsim în viaţă şi de voi!

Daţi drumul sufletului să rodească
rod nou şi bun de dragoste lumească,
şi înfrăţiţi în marea voastră trudă
cu braţele şi fruntea ce asudă,
zvârliţi din steluri şi din adâncimi,
gonaci de foc după întunecimi...

Sculaţi-vă făuritori de lume
şi spuneţi lucrurilor tare şi pe nume!
Ţineţi-vă de cheetura mânii,
zvârliţi în patru zări pe toţi hapsânii
şi izbucniţi din crunta carapace:
- Credinţă vrem şi dragoste şi pace!

INSCRIPŢIE PE PERETE

Când soarta crud de noi îşi râde
târîndu-ne pe drumuri grele,
ne plânge luna'n temniţi hâde
şi soarele printre zăbrele...

CU ACUL PE SĂPUN

Cuvinte reci, voi gânduri de'nchisoare,
voi răni deschise, urme de cătuşe
şi voi obloane'nchise pentru soare,
tu ochi spion clipind viclean prin uşe.

Anchetatori şi gardieni, voi brute,
voi furi de libertate şi credinţe
ce-aţi semănat orori necunoscute,
vătafi de chinuri şi de suferinţe.

Voi zile înşirate ca pe aţă
şi viaţa noastră, palidă-arătare,
voi ani trăiţi în noapte şi în ceaţă,
zbătuţi în chinuită sugrumare,

V'am încrustat ca mărturii sub astre
şi v'am dorit tărâile din oase,
dar m'am spălat cu literele voastre
şi din săpun, nimic nu mai rămase...

Acum vă chem din marea risipire
să vă îmbrac în cea mai nouă haină
şi rând cu rând, venind din amintire,
strângeţi-vă la ceasul meu de taină.

NOAPTEA ARESTĂRILOR

Noaptea arestărilor e neagră
ca o inimă de securist, mârşavă.
Pe sub cerul bolnav de pelagră,
aerul împrăştie otravă...

Noaptea arestărilor e rece
ca un vârf impus de baionetă.
Un coşmar ce vine şi nu trece,
gâtul strâns de-o mână-analfabetă.

Noaptea arestărilor e moartea
libertăţii prea nepreţuită.
Cu această noapte'ncepe cartea
despre o nevastă'n muri zidită....

ANCHETA

În timpul anchetei, studentul Tcaciuc a murit aruncându-se pe fereastră.

Ancheta se lungea pe luni de-a rândul,
amarnice ca viaţa în infern
şi se părea că chinul e etern
clipită cu clipită măsurându-l.

Dar probele întârziau să vie!
Băieţii au tăcut sau n'au fost prinşi.
Fola oraşu'ntreg de-atâţia inşi
trimişi pe urme, calea să le-aţie.

...Şi instrumentele au fost din nou aduse;
frânghiile şi drugii s'au întins.
Era acelaşi mijloc de convins
ca să vorbească cel care tăcuse...

Prin geamul larg deschis, o mână-albastră
a fluturat spre cel închis, îndemn!
Şi a zburat clădirea, la un semn
făcut prin săritura pe fereastră!...

I s'a deschis văzduhu'n mii de arii
şi'n urma lui rămaşi cu graiul mut,
le-a tremurat fotoliul sub şezut
şi-au îngheţat de spaimă, comisarii...

Un anonim, erou sau stârpitură?
Toţi au tăcut cu sufletu'ncârcat.
Doar fraţii lui de cruce s'au rugat
să-i fie jertfa, cuminecătură.

Rămase văduvit de-un om etajul,
iar soarele de Mai, în asfinţit,
în violetul serii a zărit
doi oameni de serviciu... spălând pavajul!...